

їх подолання», «Гендерне сприйняття», години спілкування «Майбутнє без насилля», «Гендерні ролі і стереотипи», рольові ігри та методи виховної роботи: методи мозкового штурму, перегляд кінофільмів, рольові ігри, дискусії, кейс-методи.

На базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини створено Гендерний центр. Центр працює зі студентами та учнями закладів загальної середньої освіти, вже кілька років поспіль є організатором міського конкурсу студентських та учнівських наукових робіт із гендерної тематики, у якій беруть участь представники закладів вищої освіти та шкіл міста.

Крім організації конкурсів та конференцій на гендерну тематику центром ініційовано висвітлення стінгазет, фотоконкурсів «Жінка-людина = Чоловік-людина», виставок «Рівні права, рівні можливості, рівна відповідальність», «Гендерний мейнстрімінг» проведення відеолекторій з питань гендеру, гендерного марафону «Гендерна соціалізація», конкурсу відеороликів «Гендер – це...».

Тому гендерне виховання учнів в позакласній діяльності (як і будь-який інший напрям виховної роботи) передбачає використання різноманітних форм і методів його проведення, котрі мають бути обґрунтовані та відображені у відповідних планах виховної роботи класних керівників.

Список використаних джерел

1. Оксамитна С. Гендерні ролі та стереотипи / С. Оксамитна // Основи теорії гендеру : навч. посіб. / В. Агеєва, В. Близнюк, І. Головащенко [та ін.]. – К.: К.І.С., 2004. – С. 157–182.
2. Слюсаренко Н. Гендерний підхід до організації навчально-виховного процесу сучасної школи : навч.-метод. посіб. для загальноосвіт. навч. закладів / Н. Слюсаренко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Херсон : РПО, 2011. – 243 с.
3. Сухомлинський В. Сто порад вчителю / В. Сухомлинський. – К., 1988. – 120 с.

Софія Терлецька

ОБРАЗ ОТЧОГО КРАЮ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ГРИГОРІЯ САВЧУКА

Серед квітучого різноманіття талановитих письменників, що ними багатий Черкаський край, зокрема Уманщина, шанують ім'я Г. С. Савчука – умілого поета, патріота, відданого громадянина України. Він жив і творив у селі Берестівець: там народжувалась і його довершена пісенна лірика, яка й стала предметом нашого дослідження.

Дослідниками життєвого та творчого шляху Григорія Савчука були

С. Байда, В. Козицька, В. Поліщук.

Наукова новизна, перспективність та актуальність нашої роботи полягає у вивченні образу рідного краю у доробку поета.

Особливістю талановитого митця є те, що він гостріше, а тому й своєрідніше від інших сприймає навколишнє середовище, глибше відчуває красу природи.

Григорій Савчук як справжній поет, не міг не милуватися гармонійністю і досконалістю оточуючого його світу, тому і створював вражаючі зразки лірики. У своїх віршах він використовував такі засоби та прийоми створення художніх образів, завдяки яким поетичні рядки набули могутнього впливу на читача, котрий неодмінно проймається атмосферою поезії, вражається її світом.

Образ природи є концептуально важливим у творчості поета. Через нього розкривається складний спектр поглядів митця на життя і місце людини в ньому. Григорій Савчук дуже винахідливий у пошуках свіжих виражальних форм, тому використання таких художніх засобів, як: епітети, порівняння, метафори (відзначаються найбільшою частотністю) дає емоційно-експресивну оцінку зображуваному.

Савчукові вірші позначені емоційною виразністю, оригінальністю бачення світу, досконалістю і красою поетичного слова. Письменник опоетизовує навколишній світ. Тварини і рослини змальовуються цікаво і небуденно. Це досягається завдяки виразності, тобто вмінню підкреслити характерне в зображувальному явищі, сконцентрувати найрізноманітніші художні засоби:

А чебрець, ромашка, рута-м'ята
Зберігають тайнства земні.
На крило піднявшись, ластів'ята
Виграють на сонячній струні [3, с. 7].

Поет неймовірно трепетно сприймав красу природи. Численні назви рослин, «море квіток» спостерігаються майже в кожному вірші. Наприклад, у збірці «Душі джерела» зустрічаються такі назви дерев, квітів і трав: мальва, тюльпани, горіх, осика, вишні, калина, липа, виноград, айстри, тополі, спориш, груша, чорнобривці, папороть та інші.

І билина кожна в отчім краї
Через мою душу проросла [3, с. 95].

Ці рядки свідчать про глибинну любов Г. Савчука до рідного краю, про доброту його лагідного серця. Усе радує душу, звеселяє поета-жителюба у отчім краї: «посивіла тополя» край села, незгасимі вогники калини, дзвонкова криниця і стежка, що біжить до неї; столітній дуб неподалік обійстя розповідає про минуле села, а птиці у рідному краї не просто виспівують, а «хороводять».

Свою духовну силу, енергію, снагу, талановитий українофіл черпає з природи: йде добре знаною стежкою у поля, де земля дихає щедрістю,

великою материнською любов'ю.

Однак, поету, прикутому до інвалідного візка, часто доводилося спостерігати світ із вікна:

А там за шибкою вікна
Вже ранок чеше свого чуба,
Гурток фіалок біля дуба
Танцює радо, бо ж весна [3, с. 8].

Але жодного смутку, ні тіні розпачу: Савчук радіє і первоцвіту весняному, і буйноцвіттю запашної липи, і першому снігові. Уся поезія Григорія Сидоровича сповнена вітаїзму, головною ознакою якого є відтворення безперервного потоку життя та погляду на людину як на біологічну істоту. А головне – творчості митця притаманні ознаки вітаїзму, що відокремилися саме в українській літературі і стверджували життєвість, незнищенність нації.

У пейзажній ліриці поет змальовує не лише чарівну красу рідного краю, а й привертає увагу до проблем екології: закликає оберігати природу. Зокрема, у вірші «Ревуха» (річечка, що протікає поруч із Берестівцем) він порушує проблему малих річок, що через байдужість й безгосподарність людини («по чорній примсі, чи сваволі розгулявшись, вчинили сокирі й плуги») зникають поволі, а це може спричинити і загибель великих рік. Пересторогою для людей є риторичне звертання:

Кровинко рідна, річечко Ревухо,
Прошу тебе, благаю, не вмирай,
Усе роблю і буду вік робити
Щоб сила відновилася твоя,
Бо як не будеш з сестроньками жити –
Помре тоді й Дніпра течія [3, с. 16].

Із цих рядків бачимо поетову громадянську позицію: він уже не лише співець, а й пристрасний захисник природи.

Природа співвіднесена з соціальними, моральними і фізичними формами буття людини, підпорядковується моральному закону. Вона потребує уважного і турботливого ставлення до себе. На думку автора, потрібно, щоб люди вміли правильно жити і берегти ресурси, даровані батьківською землею, вміли бачити красиве в стеблинці, росиці, в найменшій комашці.

Описи сільської природи поет заквітчує різноманітними барвами, серед яких переважають зелений, червоний, білий, блакитний, золотий кольори.

Г. Савчук – великий сонцелюб і «сонцепоклонник». У його творчому доробку досить часто згадується сонце. Любить митець спостерігати на заході як воно сідає на верхівку тополі у своїм червоному плащі і розмальовує золотом небокрай.

Уранішнє світило, як хлоп'я, «біжить босоніж в роси під жайворонка

спів», а вдень, набравшись сил, ніжно голубить сади, напуваючи медами груші, зігріває своїми теплими долонями зерно на нивах, «виповнює жаром вкосичені травами дні» Сонце поетові не просто світить, а «щебече світлом».

Ніжний, романтичний лірик, Г. Савчук уважає себе неймовірно багатим: йому належить цілий світ!

Сказати по правді – я таки багатий,
Всього ж бо скільки маю у житті:
Мені приносять весни ластів'ята
А літо – дні дарує золоті
У мене є лани широкополі,
Багато друзів, вірних, мов брати... [3, с. 13].

Таким чином, досліджуючи творчий шлях Григорія Савчука, ми встановили, що образ отчого краю є провідним мотивом поетичного доробку митця.

Його поезія витікає із фольклорних джерел, народних традицій, історії нашого краю, краси рідної землі та її народу, навчає нас бути гідними людьми та черпати натхнення з природи.

Список використаних джерел

1. Байда С. І. Берестівець спогади... роздуми... аналіз. Умань, 2011. 233 с.
2. Байда С. І. Повторення минулого. Джерело пам'яті. Умань, 2013. 352 с.
3. Савчук Г. С. Дзвонкова криниця. Поезії. Черкаси: Сіяч, 1998. 140 с.
4. Савчук Г. С. Душі джерела. Поезії. Черкаси: Сіяч, 1996. 126 с.

Марія Тинкован

ТАЛАНОВИТИЙ, АЛЕ БЕЗТАЛАННИЙ ПИСЬМЕННИК

У вирі українського літературного життя кінця 50–60 рр. XIX століття яскраво виділяється творча індивідуальність Анатолія Свидницького. Йому належить пальма першості в створенні українського реалістичного роману з виразним соціальним спрямуванням. Він намагався порушувати злободенні соціальні питання в творах різних жанрів – піснях, фольклорно-етнографічних нарисах, оповіданнях.

Народився Анатолій Патрикійович 13 вересня 1834 року в селі Мацьківці на Поділлі.

Виховувався майбутній письменник у сім'ї сільського священика, тож не дивно, що йому готувалась відповідна освіта і кар'єра. 1843 року хлопчика віддали на навчання до восьмирічної духовної школи-бурси. Після закінчення її, 1851 року, він вступив до Кам'янець-Подільської духовної семінарії, де навчався упродовж п'яти років.

Здібний, допитливий юнак старанно вивчав грецьку, латинську,